

De waarde van de theorie

De studie aan het seminarium kent twee brandpunten: theorie en praktijk. Dat heeft die studie gemeen met bijna alle studies. Baptisten hebben een voorkeur voor de praktijk. We zijn geestelijke doeners. Theorie is echter geen studeerkamerhobbyïsme van grijze, wereldvreemde specialisten. Theorie is nadenken over de praktijk, met het oog op de verbetering van de praktijk.

Voorbeeld van een baptisten theorie

Baptisten houden niet van theorieën. Maar we hebben ze wel. Zo hebben we een heel mooie theorie over het functioneren van leiding en gezag in de gemeente. Dat is de theorie over de gemeentevergadering als hoogste gezagsorgaan. Daarmee onderscheiden we ons van de meeste kerken. We zijn er dan ook best een beetje trots op. Die theorie over de gemeentevergadering gaat als volgt: de gemeente is de gemeenschap van gelovigen. Christus is de Heer van de gemeente. Hij leidt de gemeente door in haar midden te zijn wanneer de leden bijeen komen om samen de bijbel te lezen, te bidden en over plannen en problemen te spreken. Hierin is geen onderscheid tussen leden en geestelijkheid, tussen gewone leden en ambtsdragers.

Bijna iedere baptist weet van de spanning die er bestaat tussen deze theorie en de praktijk van de gemeentevergadering. Gemeentevergaderingen worden vaak slecht bezocht. Ze zijn dikwijls een zandbank van discussie voor plannen. Wanneer het gaat om gemeentelijke vernieuwing vormen een inspirerende voorganger en een krachtige raad doorgaans de schamieren waarin de deur naar de toekomst open draait. Aan de hand van dit voorbeeld wil ik het belang van theorie demonstreren.

Theorie helpt om kritisch naar de praktijk kijken

Zonder theorie ben je aan de praktijk overgeleverd. Als de praktijk mooie kanten heeft, laat je je er gemakkelijk door meenemen. Stel dat de voorganger boordevol goede ideeën zit en de raad deze met kracht in succesrijke daden weet om te zetten. Waarom zou je daar als gemeente niet eenvoudig blij mee zijn? Laat ze hun gezegende gang gaan! Een theorie over gemeentelijke leiding dwingt je om de praktijk onder woorden te brengen en een helder antwoord te geven op de vraag naar het waarom van de praktijk. In het geval van de zojuist beschreven praktijk zou dit ongeveer de theorie kunnen zijn: De gemeente is fundamenteel een kudde die haar door God gegeven herder(s) volgt. Zij dragen verantwoordelijkheid voor het welzijn van de gemeente. Zij ontvangen van God daarvoor wijsheid en inzicht. Of baptisten deze theorie zouden accepteren? Ik denk van niet! Dank God dan voor theorie! Want die schrikt ons op uit de roes van een praktijk die we niet willen. Omdat die niet past bij ons verstaan van de gemeente als priesterschap van gelovigen.

Theorie werkt geest verruimend

Een theorie wordt door de praktijk onder kritiek gesteld. Dat hoort bij de status en de functie van een theorie. Ik herinner aan de spanning tussen de baptisten theorie over de gemeentevergadering en de praktijk daarvan. Wat doe je in die spanning? Sommigen zullen de theorie heilig verklaren en veroordelend met het vingertje gaan zwaaien in de richting van de praktijk. Een heilig verklaarde theorie is geen theorie meer. Een theorie is denkgereedschap ten behoeve van de praktijk. Een heilig verklaarde theorie ligt niet in de gereedchapskist, maar staat in de vitrine om bewonderd te worden.

Wat te doen als de klassieke theorie over de gemeentevergadering de praktijk niet meer dekt? Dan moet je op zoek gaan naar een praktijk van leiding geven die goed functioneert. Wellicht wordt dat zoeken buiten eigen kring. Als je zo'n praktijk gevonden hebt, komt het er op aan de theorie achter die praktijk helder te krijgen. Die ga je daarna vergelijken met de klassieke baptisten theorie. Om te kijken of een baptistengemeente er wat mee kan. Dan valt er nieuw licht op de baptisten praktijk. Theoretische studie is zo een oefening van de geest in open en creatief omgaan met de praktijk en met denkmodellen over de praktijk. Theoretische studie werkt horizon en geest verruimend.

Wat heb je er aan?

Voor praktijkmensen is dit bij alles de eerste vraag: Wat heb je er aan? Het is de vraag naar het directe en meetbare nut. Wat heb je aan theoretische studie? Ik hoop iets te hebben duidelijk gemaakt van de onmisbare functie van de theorie in dienst van de praktijk. Maar het blijft staan dat je in het theoretisch deel van een studie over veel moet nadenken dat je niet direct in de praktijk kunt toepassen.

De werking van theoretische studie heeft veel van de werking van eb en vloed aan de kustlijn. Bij vloed spoelt er in de studie heel wat aan in de geest van de student: oude en nieuwe dingen, soms afkomstig uit verre streken, soms ook wrakhout. En alles geeft te denken. Bij eb trekt de zee zich terug en neemt heel wat van het ondergelopen strand weer mee. Veel uit de theoretische studie gaat wellicht tijdelijk of voorgoed verloren in de zee der vergetelheid. Maar zij is daarmee geen zinloze tijdverspilling geworden. De student heeft als een strandjutter leren omgaan met het ritme van de getijden in de cultuur: de hypes, de trends, de oude waarheden, etc. En in alles wat komt en vaak weer gaat, heeft hij aan de kustlijn leren selecteren waar hij wat mee kan.

Wat heb je aan theoretische studie? Het directe nut is vaak beperkt. Maar zij maakt je wijzer aan het strand van maatschappij en kerk, waar het eindeloos een komen en gaan van ideeën over de praktijk is. Eindeloos... Dat moet je in een studie daarom niet een-twee-drie geregeld willen hebben. Studie moet een oefening zijn in levenslang kritisch nadenken.

O.H. de Vries